

XXIX Ruta d'en Serrallonga

Memorial Francesc Pla

6 de Juny 2026

Ajuntament de
Santa Coloma de Farners

Centre Excursionista
FARNERS

Federació d'Entitats
Excursionistes de Catalunya
Federació Catalana d'Alpinisme i Escalada

XXIX Ruta d'en Serrallonga. Memorial Francesc Pla

1 de 26

*L*a vint-i-novena Ruta d'en Serrallonga, Memorial Francesc Pla, ja és aquí. El Centre Excursionista Farners enceta una nova edició d'aquesta caminada anual, amb l'ànim innegociable de cercar sempre els millors paisatges i els racons més íntims relacionats amb el gran bandoler. A vosaltres, correspondrà, altre cop, jutjar si hem encertat en la tria...

Enguany, el punt de sortida serà el mateix que l'any passat, però marxarem, en sentit oposat, endinsant-nos en les entranyes de la muntanya del Faig Verd. El primer indret que ens farà obrir els ulls, potser encara un xic somnolents, serà la sempre sorprenent Roca Foradada, amb la cova d'en Serrallonga, a tocar. A les Guílleries, qualsevol forat a la penya és relacionat amb el nostre bandoler; en aquest cas, la situació estratègica i, sobretot, la proximitat amb el mas Serrallonga podria fer pensar que hi pogués haver, en el nom, algun fonament històric...

Un cop abandonada la llera de la riera d'Osor, poc després, arribarem fins al bell i espectacular salt del Mas Clavé i, tot seguit, a la rodalia del mas homònim.

La història ens explica que aquestes contrades van ser l'escenari d'importants esdeveniments que van marcar la vida catalana, de la primera part del segle XVII. Aquí, Serrallonga, amb l'ajut d'amics i fautors, es va fer fort i en conseqüència els seus perseguïdors també hi van esmerçar, sense cap mena de recança, tots els recursos per acabar amb la seva figura. El bandoler va esdevenir un greu problema d'Estat i, això, va tenir greus conseqüències en el dur dia a dia dels habitants d'aquests indrets.

En alguns casos, cases cremades, en d'altres, portes i finestres arrencades i paredades, fruiters tallats, detencions, fiances desorbitades a pagar... Durant la jornada, anirem coneixent detalls de tot plegat.

Continuarem endavant i després de franquejar la serralada, pel coll de la Font Samallera, gaudirem del feréstec paratge, on s'ubica l'ermita de Santa Maria de Vallclara.

Poc després, dalt de les altives penyes del Castell de Fogueres, podrem copsar l'amplitud dels dominis del bandoler, amb la vall de Querós, als nostres peus, i el Collsacabra i Pirineu a l'horitzó.

Enmig d'aquests paratges tan abruptes i ocults, sorgeix l'oportunitat de comentar allò que ha interessat i ha mogut a no poca gent, el suposat gran tresor acumulat d'en Serrallonga, fruit dels assalts que va protagonitzar. Els que volen creure-hi l'ubiquen ocult entre aquests penyals, però els més agosarats, fins i tot en la recerca de l'or, han fet saltar trossos de paret del mas Serrallonga. És evident que, amb tots aquests ingredients, la

llegenda ha anat creixent esbojarradament, però també és cert que ningú ha pogut demostrar el contrari. Amb els detalls que us anirem proporcionant i la composició de lloc que fareu, pensem que, com a coneixedors d'aquestes muntanyes que sou, tindreu prou elements per a generar la vostra personal opinió.

Continuarem avançant i entre boscos arribarem al mític coll de Querós, punt de pas importantíssim, en temps pretèrits, entre la vall que drena la riera d'Osor i la del riu Ter, i també porta principal d'entrada a les propietats del mas Serrallonga de Querós.

Malgrat que potser les cames no hi estaran d'acord, ara, caldrà encetar la segona part del recorregut, travessant la muntanya de Sant Benet i passant a fregar de la monumental

alzina de la Coma. De segur que les dilatades panoràmiques, dels cimals de la muntanya, compensaran l'esforç, per a arribar finalment fins al Santuari del Coll.

Retrobant el vessant històric, aquí, el 2 de març 1624, va ser capturat, a la cuina del santuari, en Segimon Sala, germanastre del bandoler, que havia estat ferit en una brega, al mas Serrallonga, el dia abans. En aquesta mateixa topada, també hi va deixar la vida el seu altre germanastre, en Joan Sala, àlies el Tendre. Un tast més del pa que s'hi donava, en aquells temps, en aquests verals...

*Confiem que els
comissaris reials
no apareguin
aquesta nit i
entorpeixin les
feines a la cuina,
atès que un
reparador
berenar-sopar, en
bona i animada
companyonia,
ens espera en
aquest*

establiment.

Un cop sopats, la Ruta encara no es donarà per finalitzada. Serà el darrer esforç, per a superar la fatiga, i una relaxada caminada, sempre cap avall i fins a Osor, ens permetrà reviure moments de la jornada i fer propòsits per a l'any vinent, a fi de continuar solcant plegats els sorprenents i sempre enigmàtics camins d'en Serrallonga!

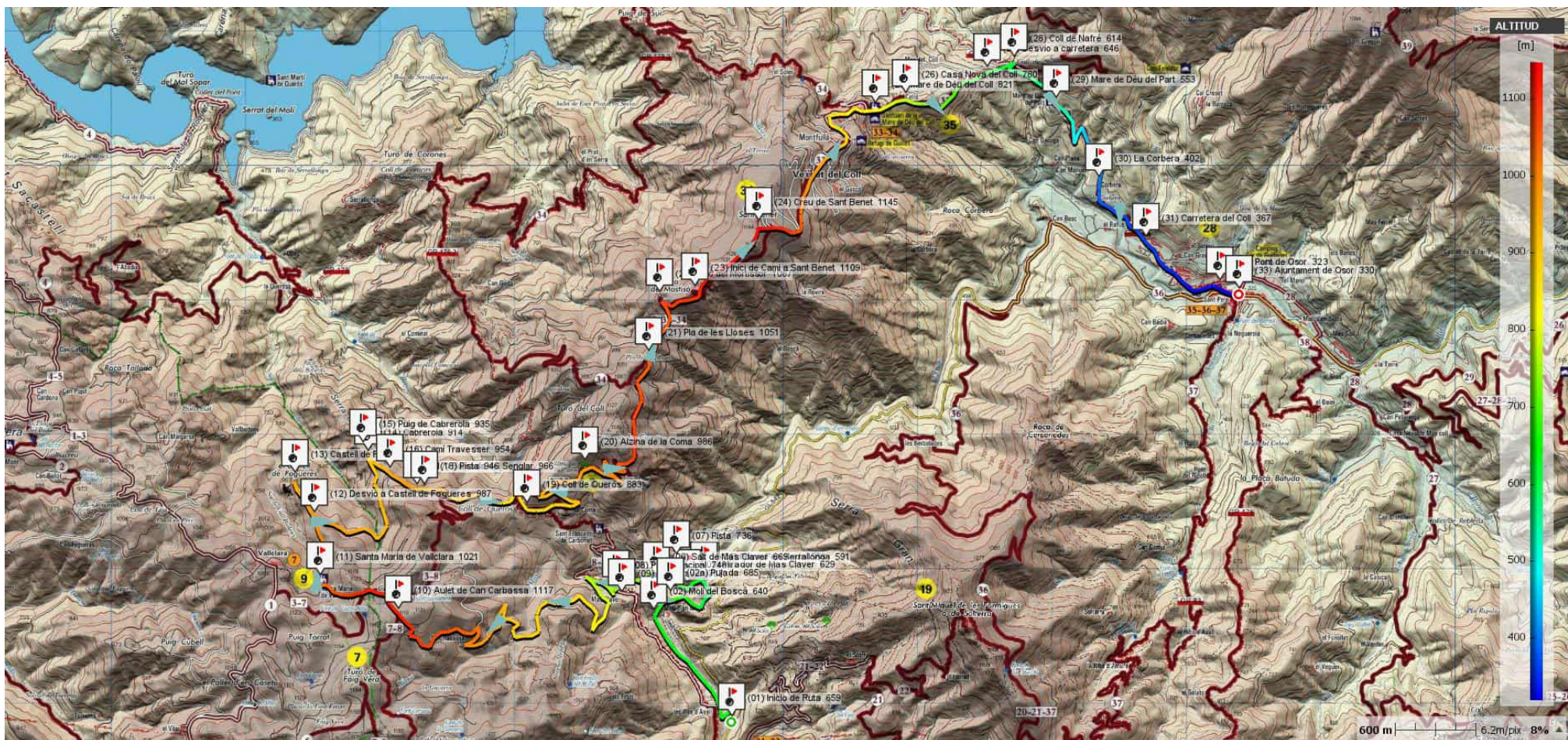
Torna, Serrallonga

*Del cor de les Guilleries
sortirà un gran espetec
que en farà ressons de guerra
a les parets de Tavertet.*

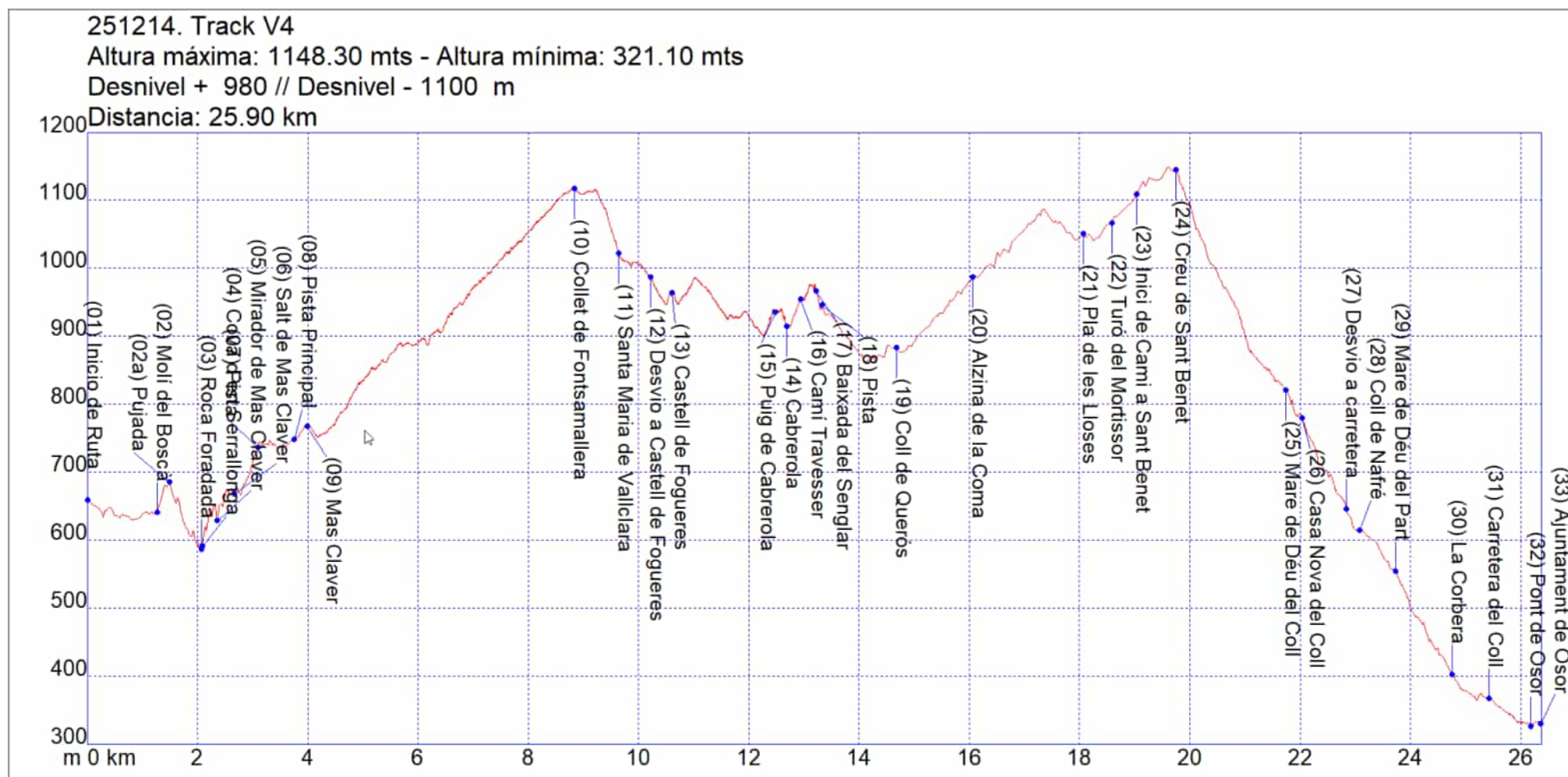
*Des de Sau a la Cellera,
des del Far al Matagalls,
el trabuc d'en Serrallonga
tornarà als amagatalls.*

*Torna, torna, Serrallonga,
que l'alzina ens cremaran,
que ens arrencaran les pedres,
que la terra ens robaran.*

Mapa de la Ruta

Perfil de la ruta

XXIX Ruta d'en Serrallonga. Memorial Francesc Pla
8 de 26

Previsió de la Ruta

WP	Punt	Acumulat (Km)	Distància Pend. (Km)	Altitud (m)	Arribada (Hora)	Sortida (Hora)	Parada (min)	Terreny seg.	Tram seg. (km)	Observacions
1	Inici de Ruta	0,00	26,36	660	08:00	08:00	0	Sender còmode	1,23	
2	Molí del Boscà	1,23	25,13	641	08:21	08:21	0	Sender tècnic	0,83	
3	Roca Foradada	2,06	24,30	586	08:37	08:47	10	Sender tècnic	0,06	Visita Roca
4	Cova d'en Serrallonga	2,12	24,24	591	08:49	08:49	0	Tram molt exigent	0,26	
5	Mirador de Mas Claver	2,38	23,98	629	08:59	09:04	5	Tram molt exigent	0,28	Visita Mirador
6	Salt de Mas Claver	2,66	23,70	669	09:15	09:25	10	Sender tècnic	0,44	Visita Salt
7	Pista	3,10	23,26	736	09:38	09:38	0	Pista / camí fàcil	0,66	
8	Pista Principal	3,76	22,61	748	09:50	10:10	20	Pista / camí fàcil	0,23	Esmorzar
9	Mas Claver	3,98	22,38	767	10:14	10:19	5	Pista / camí fàcil	4,85	Visita Casa
10	Collat de Fontsamallera	8,83	17,53	1117	11:56	11:56	0	Sender tècnic	0,83	
11	Santa Maria de Vallclara	9,66	16,70	1022	12:13	12:18	5	Pista / camí fàcil	0,55	Visita Ermita
12	Desvio a Castell de Fogueres	10,21	16,15	987	12:26	12:26	0	Pista / camí fàcil	0,40	
13	Castell de Fogueres	10,61	15,75	964	12:32	12:47	15	Pista / camí fàcil	1,72	Visita Castell
14	Cabrerola	12,33	14,03	915	13:13	13:13	0	Tram molt exigent	0,16	
15	Puig de Cabrerola	12,49	13,87	935	13:19	14:19	60	Sender tècnic	0,44	Dinar
16	Camí Travesser	12,93	13,43	954	14:32	14:32	0	Sender còmode	0,29	
17	Baixada del Senglar	13,22	13,14	966	14:38	14:38	0	Tram molt exigent	0,10	
18	Pista	13,32	13,04	946	14:42	14:42	0	Pista / camí fàcil	1,29	
19	Coll de Querós	14,61	11,75	884	15:02	15:07	5	Pista / camí fàcil	1,40	Agrupació
20	Alzina de la Coma	16,01	10,35	987	15:35	15:45	10	Pista / camí fàcil	1,97	Visita Alzina
21	Pla de les Lloses	17,98	8,38	1051	16:24	16:24	0	Pista / camí fàcil	0,59	
22	Turó del Mortissor	18,57	7,79	1067	16:36	16:36	0	Pista / camí fàcil	0,46	
23	Inici de Camí a Sant Benet	19,03	7,33	1109	16:45	16:45	0	Sender tècnic	0,70	
24	Creu de Sant Benet	19,73	6,63	1145	17:06	17:21	15	Sender tècnic	2,03	Visita Sant Benet
25	Mare de Déu del Coll	21,76	4,60	821	18:02	21:32	210	Sender tècnic	0,28	Descans i sopar
26	Casa Nova del Coll	22,04	4,32	780	21:37	21:37	0	Sender tècnic	0,78	
27	Desvio a carretera	22,82	3,54	646	21:53	21:53	0	Sender còmode	0,22	
28	Coll de Nafre	23,04	3,32	615	21:57	22:02	5	Pista / camí fàcil	0,68	Agrupació
29	Mare de Déu del Part	23,72	2,64	554	22:12	22:12	0	Pista / camí fàcil	1,05	
30	La Corbera	24,77	1,59	402	22:28	22:28	0	Pista / camí fàcil	0,67	
31	Carretera del Coll	25,44	0,92	367	22:38	22:38	0	Pista / camí fàcil	0,76	
32	Pont de Osor	26,20	0,16	324	22:49	22:49	0	Pista / camí fàcil	0,16	
33	Ajuntament de Osor	26,36	0,00	330	22:52	22:52		Pista / camí fàcil	0,00	Final de jornada

(01) Iníci de Ruta. Ruta dels Carboners

La Ruta dels Carboners és un dels trams més característics de la vall de la riera d'Osor, entre Sant Hilari Sacalm i Osor. És un itinerari senyalitzat que recorre aquest sector de les Guílleries i permet endinsar-se en una vall on natura, aigua i cultura forestal han anat sempre de la mà. El recorregut discorre dins un espai protegit per la Xarxa Natura 2000 i el PEIN, en un paisatge de bosc humit, roques granítiques i fondalades ombrívols. Es pot iniciar prop del km 18 de la carretera de Sant Hilari a Osor, i en el seu conjunt combina pistes i corriols, amb uns 8,45 km, prop de 379 metres de desnivell i unes 3 hores aproximades de marxa.

El seu interès no és només excursionista. El nom del camí recorda l'antic ofici dels carboners, molt arrelat a Sant Hilari i a les Guílleries, on durant generacions el bosc fou una autèntica font de vida. Els carboners aprofitaven sobretot alzines, roures, faigs i freixes per fer carbó, vivien llargues temporades al bosc en barraques precàries i vetllaven durant dies la combustió lenta de les piles de fusta. Per això, aquest camí no és només una ruta bonica al costat de la riera: és també un testimoni del passat forestal d'aquestes muntanyes i de la duresa dels oficis que en van modelar el paisatge.

Paisatgísticament, el tram inicial és especialment agraït perquè avança molt a prop de l'aigua, dins un ambient de bosc de ribera amb vernedes, freixedes, avellaners i pollancre, en un dels sectors més humits i ombrívols del terme. Aquest mosaic de riera, blocs granítics, petits torrents i vegetació exuberant dona a l'inici de la ruta un caràcter frescal, viu i autènticament guíllerenc. En una ruta dedicada a revivre la figura d'en Serrallonga, aquest és un començament especialment suggeridor: el caminant entra en un territori de bosc espès i fondalades amagades que encaixa plenament amb l'imaginari bandoler de les Guílleries.

(03) Roca Foradada

La Roca

Foradada és un dels elements més singulars del tram alt de la riera d'Osor, entre Sant Hilari Sacalm i Osor. Situada al marge esquerre de la riera, molt a prop de la desembocadura

de la riera de Mas Clavé, es tracta d'un gran bloc de leucogranit d'uns 8 a 10 metres d'alçada i prop de 6 metres d'amplada. El seu nom prové del buit que queda a la base, fet que li dona una fesomia molt característica i la converteix en una autèntica *fita del paisatge* d'aquest sector de les Guílleries.

L'interès de la Roca Foradada no és només geomorfològic, sinó també *històric i paisatgístic*. A començaments del segle XX ja era un indret conegut i visitat, fins al punt que el metge, escriptor i fotògraf **Antoni Bartomeus** la descrigué el 1905 com "un gegant de roca colossal". A més, en resten fotografies datades entre 1897 i 1925 que testimonien l'atracció que aquest indret exercia sobre excursionistes i estiuejants. Tot plegat confirma que no som davant d'un racó redescobert fa poc, sinó d'un paratge que fa més d'un segle que *desperta admiració*.

Just al darrere hi ha una cova coneguda localment com a Cova d'en Serrallonga. Cal no confondre-la amb altres cavitats del mateix nom escampades per les Guílleries, especialment amb la del sector de la Cabrerola-Vallbudeny. La tradició popular l'ha relacionada amb el bandoler, però el que sí consta amb base arqueològica és que aquest indret presenta *cronologia calcolítica* i que s'hi han assenyalat *restes de ceràmica campaniforme*. Per això, més que un simple accident natural, la Roca Foradada i el seu entorn immediat formen un petit nucli on es creuen *paisatge*,

memòria excursionista, llegenda bandolera i vestigis molt antics d'ocupació humana.

(06) Salt de Mas Clavé

El Salt de Mas Clavé és un dels racons més atractius del tram alt de la vall de la riera d'Osor, entre Sant Hilari Sacalm i Osor, dins l'àmbit de la Ruta dels Carboners. Tot aquest sector se situa en una zona protegida per la Xarxa Natura 2000 i el PEIN, en un paisatge molt humit i modelat per la geologia granítica pròpia de les Guílleries, que afavoreix la presència de torrents i

salts d'aigua. La riera d'Osor rep aquí l'aportació de la riera de Mas Clavé, just a tocar de la Roca Foradada i de la cova localment atribuïda a Serrallonga.

La riera de Mas Clavé destaca perquè encadena sis salts d'aigua consecutius que, sumats, salven un desnivell aproximat de 145 metres. Seguint un corriol uns 100 metres aigües amunt s'arriba al primer salt, d'uns 15 metres d'alçada; la mateixa ruta permet acostar-se a un segon salt, d'entre 20 i 25 metres, considerat un dels més alts de les comarques gironines. Geològicament, el paratge és interessant perquè a la base hi predomina el leucogranit, mentre que a la paret del salt aflora una roca més resistent, el pòrfir, responsable en part de la seva fesomia abrupta i espectacular.

Més enllà del valor paisatgístic, el Salt de Mas Clavé sobresurt per l'ambient ombrívol i frescal que l'envolta. Just sota el salt hi

XXIX Ruta d'en Serrallonga. Memorial Francesc Pla

prosperen els **verns**, arbres perfectament adaptats a viure en terrenys molt humits o parcialment inundats, fet que dona al lloc un caràcter clarament de **bosc de ribera**. Aquest contrast entre roca, aigua i vegetació converteix el salt en un dels indrets més suggestius d'aquest sector de les Guílleries. En clau Serrallonga, aquests engorjats i fondalades evoquen perfectament una muntanya feréstega, amagada i favorable al refugi.

(11) Santa Maria de Vallclara

Santa Maria de Vallclara és una petita capella rural situada a uns 2,5 km de Sant Andreu de Bancells, en una raconada de la muntanya. Està documentada des de l'any 1166 i és un dels petits santuaris històrics més suggeridors d'aquest sector de les Guílleries. La tradició l'ha volguda relacionar amb un antic monestir femení, tot i que aquest punt no es pot donar per plenament demostrat. Sí que consta, en canvi, que entre els segles XIV i XV fou atesa per un monjo de Sant Pere de Casserres i que, després d'un plet, la propietat fou reconeguda al rector de Sant Andreu de Bancells. Entre els segles XVI i XVIII es convertí en un santuari maria de devoció comarcana.

L'edifici actual conserva aire romànic, però és fruit de diverses reformes. La capella és d'una sola nau, amb absís rectangular a

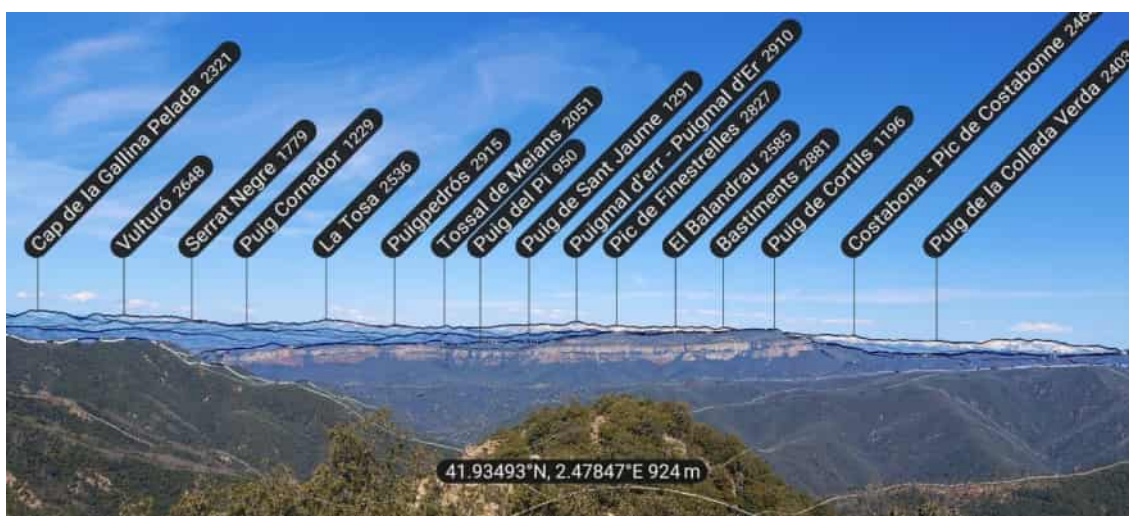
llevant, una porta oberta a la façana sud i un campanar d'espadanya molt característic. Les fonts patrimonials indiquen reformes importants els anys 1510 i 1729, i remarquen que l'església ha estat objecte d'una restauració intensa en època

recent. A l'interior, hi havia tradició d'una imatge d'alabastre de la Mare de Déu; l'original, gòtica, es conserva al **Museu Episcopal de Vic**, i al santuari se'n venera una còpia.

En conjunt, Santa Maria de Vallclara és un lloc **petit, apartat i silenciós**, amb un valor que no rau tant en la grandesa arquitectònica com en la seva **antiguitat, la devoció popular i la força del paisatge** que l'envolta. En l'imaginari de la Ruta d'en Serrallonga, capelles com aquesta recorden que les Guílleries no eren només territori de trabucs i persecucions, sinó també de **camins antics, petites devocions i presències humanes disperses** enmig de la muntanya.

(13) Castell de Fogueres

El **Castell de Fogueres** és un topònim molt suggestiu de l'extrem oriental de les Guílleries, en el sector de **Vallclara**, dins el terme de **Vilanova de Sau**, tot i que per situació i accessos queda molt vinculat a la zona de **Sant Hilari Sacalm i Bancells**. Les fonts consultades el situen en un ambient de **cingles, codines i rocam**, amb una cota aproximada d'entre **950 i 1.050 metres d'altitud**. Més que no pas una fortalesa clarament documentada, el que apareix en la bibliografia és sobretot un **indret rocallós i encinglerat**, ben marcat dins el relleu d'aquest sector.

El lloc té també un **interès natural notable**. La documentació florística hi recull hàbitats de **roques, talussos ombrívols, codines i**

cíngles, i hi assenyala fins i tot la presència de Senecio adonidifolius, una espècie molt rara fora dels Pirineus i coneguda, dins les Guàrdies, només al Castell de Fogueres i a les roques de la Cabrerola. Això reforça la idea que ens trobem davant d'un paratge abrupte i singular, amb un valor que va molt més enllà del simple topònim.

El lloc, a més, conserva una clara aura de llegenda bandolera. La tradició oral hi situa una mena de mina oberta a la cinglera, amb dos forats a mitja paret, i hi vincula històries de tresors amagats i advertiments supersticiosos abans d'entrar-hi. És precisament aquest component de misteri, més que no pas una història castral ben establerta, el que dona personalitat al Castell de Fogueres i el converteix en un dels indrets més evocadors d'aquest tram de ruta.

(15) Roc de Cabrerola

Més que no pas un cim perfectament individualitzat, el Roc de Cabrerola es pot entendre com el ressalt rocallós i enlairat de la serra de Cabrerola que domina el Sot de la Cabrerola i la

fondalada on s'amaga la coneguda cova atribuïda a Serrallonga. La toponímia oficial recull la serra de Cabrerola dins el terme de Sant Hilari Sacalm, i la documentació ambiental d'aquest sector destaca la presència de leucogranit de gra fi, una roca que ajuda a explicar el caràcter esquerp, encinglerat i molt singular del lloc.

Aquest sector té interès sobretot per la seva força paisatgística i estratègica. El rocam de la Cabrerola s'aixeca sobre un entorn de bosc dens, torrents i sots profunds, i encaixa plenament amb la imatge d'un territori aspre i difícil, molt propi de l'imaginari bandoler. No és casual que les fonts excursionistes i etnogràfiques relacionin aquest indret amb una altra Cova d'en Serrallonga, també coneguda com a cova de Vallbudeny, situada prop de la casa i ben amagada entre la roca.

Dins una ruta dedicada a revifar el personatge, el Roc de Cabrerola és un d'aquells indrets que expliquen Serrallonga només amb la seva geografia: roca, fondalada, control visual del territori i una sensació constant d'aïllament i refugi.

(14) Casa de Cabrerola

La casa de Cabrerola és un dels masos històrics més destacats d'aquest sector de Querós. Segons la documentació especialitzada sobre els masos de la vall, està situada a 915 metres d'altitud,

a la carena de la serra de Cabrerola, i és considerada un dels masos més ben conservats de Querós, ja que la part principal ha estat restaurada. Es tracta d'una masia molt ben emplaçada, dominant el relleu i perfectament integrada en aquest paisatge de carenes i roquissars.

Arquitectònicament, la casa s'organitza en tres nivells: el cos principal ocupa la part central; a ponent, en la zona més alta, hi ha una construcció adossada; i a llevant, a la part més baixa, una

cort. Davant l'entrada encara hi havia les restes d'una eixida amb porxo, i en una de les portes del cos de ponent s'hi llegeix la data de 1752, fet que confirma una reforma important en època moderna sobre una base més antiga. La mateixa documentació remarca que ens trobem davant d'una casa d'origen medieval, però molt refeta posteriorment.

La història documentada del mas és llarga. Cabrerola ja consta des de 1358 i apareix al fogatge de 1360. Al segle XVIII va estar un temps unida al veí mas Busquets, fins que el 1790 Joan Busquets la vengué a Martí i Josep Bracs, moliners de Querós. Més endavant, el 1803, Josep Bracs la vengué a Pere Coma, d'Osor. Encara al segle XX hi consta com a propietari Lluís Hossa, abans que acabés passant a mans del senyor Garolera, d'Arbúcies.

En clau Serrallonga, masos com el de Cabrerola tenen un gran valor evocador perquè representen aquell món rural disseminat amb què el bandoler i la seva quadrilla es relacionaven constantment: cases apartades, passos de muntanya, boscos espessos i una geografia humana dispersa on tot podia ser ajut, refugi o delació.

Sot de la Cabrerola i Cova d'en Serrallonga (per a una propera edició)

El Sot de la Cabrerola és una fondalada ombrívola i abrupta del sector de Vallclara, marcada per relleus granítics, torrents encaixats i bosc dens. Tot aquest

entorn queda definit per una combinació de roca, humitat i silenci

que li dona un caràcter especialment feréstec. Més que no pas un simple clot del terreny, el sot concentra molt bé l'essència d'aquesta muntanya: passos estrets, vegetació espessa i una topografia que convida a la desaparició.

És en aquest sector, on la tradició i diverses fonts històriques situen una altra Cova d'en Serrallonga, diferent de la que es troba darrere la Roca Foradada. En aquest cas, la identificació és especialment suggeridora perquè s'ha relacionat amb la cova de Vallbudeny, esmentada en documentació del procés contra la colla de Serrallonga, on es parla d'una cavitat situada "dejús Vallclara". Per això, aquí la relació amb el bandoler té una base històrica més consistent que en altres coves homònimes escampades pel país.

Les descripcions excursionistes actuals la presenten com una balma de dimensions mitjanes, amb el sostre en forma de cúpula i una petita cambra interior a la qual s'accedeix ajupint-se. No és una gran cova, però sí un refugi natural molt versemblant dins un paratge aspre, poc visible i ben defensat per la mateixa topografia. En una Ruta d'en Serrallonga, aquest és probablement un dels punts amb més força narrativa, perquè aquí paisatge, documentació i llegenda s'ajunten amb una intensitat molt especial.

(19) Coll de Querós

El Coll de Querós és un pas de muntanya de les Guílleries situat dins el terme de Sant Hilari Sacalm, vinculat a la capçalera de la vall de Querós. Una font etnològica el situa a 881 metres d'altitud i explica que és el punt per on s'entra a la vall abans de davallar seguint el curs de la riera de Querós cap a l'embassament. Per situació, més que un simple coll, funciona com una autèntica porta natural entre l'altiplà forestal de Sant Hilari i el sector de Querós i Sau.

També és un indret important des del punt de vista excursionista, ja que apareix clarament assenyalat en el traçat de la Ruta d'en Serrallonga (GR-178) i en diversos

itineraris que connecten Sant Hilari, Querós, Sant Benet i Osor. Això confirma el seu paper històric i geogràfic com a lloc de pas en una zona de relleu trencat, boscosa i força solitària.

Dins l'imaginari bandoler, el coll té un pes especial. La tradició situa en aquest sector batalles, sometents i persecucions relacionades amb el bandoler. Per això, el Coll de Querós no destaca per construccions monumentals, sinó pel seu valor de pas estratègic, frontissa del territori i escenari de memòria bandolera.

(21) Pla de les Lloses

El Pla de les Lloses és un indret de carena de les Guílleries situat entre els sectors del Coll, Sant Benet i Querós, en un espai de bosc i pistes forestals que fa de cruïlla natural entre diversos vessants de la muntanya. La cartografia de Sant Hilari Sacalm el situa clarament, i diverses rutes de la zona el fan servir com a punt de pas entre Sant Benet, el Coll de Querós i el santuari del Coll.

Un dels aspectes més interessants del lloc és que el Pla de les Lloses és conegut com el punt on conflueixen els termes municipals d'Osor, Sant Hilari Sacalm i Susqueda, és a dir, una autèntica fita de tres termes dins l'alta muntanya guíllerenca. Es tracta d'un sector enlairat, de relleu relativament suau en comparació amb els pendents que l'envolten, i amb una clara funció de pas i orientació.

El topònim sembla relacionar-se amb la presència de lloses o afloraments de roca en aquest tram de la muntanya. En clau bandolera, aquests punts de cruïlla són especialment suggeridors perquè permeten imaginar el control dels moviments i dels passos entre valls.

(24) Sant Benet

*En aquest context, **Sant Benet** fa referència a la muntanya o serra de Sant Benet, un dels relleus destacats del sector nord-occidental de les Guàrdies, molt vinculat a*

*l'àmbit de **Querós**, el **Coll** i **Susqueda**. Les fonts geogràfiques la situen entorn dels **1.144-1.149 metres d'altitud** i la presenten com un dels **cims arrodonits** que caracteritzen aquesta part del massís. També queda clar que és una peça important del relleu local: el **Ter** passa encaixat entre la serra de Sant Benet i el sector de **Montdóis**, i el mateix municipi de **Susqueda** s'articula, en part, al voltant d'aquest massís.*

*Més que no pas un lloc monumental, Sant Benet té interès sobretot per la seva **funció paisatgística i de pas**. El santuari del Coll s'aixeca al coll que uneix els massissos de **Sant Benet** i **Sant Gregori**, de manera que aquesta muntanya forma part d'un **eix històric de comunicació** entre les valls d'Osor i Susqueda. A més, el cim i els seus voltants apareixen sovint en itineraris excursionistes que enllacen el Coll, el **Coll de Querós**, **Mas Serrallonga** i el **GR-178**.*

En una Ruta d'en Serrallonga, Sant Benet reforça la idea d'una geografia de carenes dominants i passos intermedis, essencial per entendre com es movien homes acostumats a viure entre el bosc, els colls i les fondalades.

(25) Santuari del Coll

El Santuari de la Mare de Déu del Coll és un dels indrets més emblemàtics d'aquest sector de les Guílleries. S'alça a uns 823 metres d'altitud, al coll que uneix els massissos de Sant Benet i Sant Gregori, prop del

coll de Nafre, en un pas tradicional entre les valls d'Osor i Susqueda. Per això, més que una simple església de muntanya, el Coll ha estat històricament un lloc de pas, de devoció i de trobada.

Històricament, el lloc tingué una importància notable com a priorat benedictí vinculat a l'abadia d'Amer. La documentació situa la consolidació del priorat als anys 1184 i 1187, i el santuari visqué segles de culte i influència fins a la seva decadència baix medieval. Al segle XV patí els efectes dels terratrèmols, de la guerra contra Joan II i dels conflictes remences, i cap a 1480 ja havia estat abandonat com a priorat viu. Més endavant, el 1836, en plena guerra carlina, el conjunt fou utilitzat com a hospital i acabà incendiat.

Des del punt de vista arquitectònic, el temple és una obra romànica de gran interès i es conserva força íntegra. És una església d'una sola nau, d'uns 20 metres de llarg, capçada a llevant per un absis semicircular. La nau es cobreix amb volta de

XXIX Ruta d'en Serrallonga. Memorial Francesc Pla

canó apuntada i l'absis amb volta de quart d'esfera. La façana de ponent presenta un portal de tres arcs en gradació, una finestra de doble esqueixada i un campanar d'espadanya molt característic. Al conjunt s'hi afegeixen també l'antiga casa prioral i l'hostatgeria, que reforcen el caràcter de santuari de camí i d'acollida.

El Coll també sobresurt pel seu patrimoni artístic. Al Museu Episcopal de Vic es conserva una talla romànica de la Mare de Déu i el famós frontal d'altar del segle XII, una obra cabdal de la pintura romànica catalana. Encara avui, el Coll manté una forta dimensió popular gràcies a l'Aplec del Coll, celebrat l'1 de maig. En una Ruta d'en Serrallonga, aquest indret fa de contrapunt perfecte: davant la muntanya dels amagats i dels passos dubtosos, aquí apareix la muntanya de la devoció, del refugi i de la memòria col·lectiva.

(29) Mare de Déu del Part

La Mare de Déu del Part és una petita capella situada al terme d'Osor, al costat de l'antic camí ral d'Osor al Coll, sota el coll de Nafre i a uns 4 km del poble. El seu emplaçament confirma que era un punt vinculat al vell pas de pelegrins i caminants que pujaven cap al santuari del Coll.

L'edifici és molt senzill: una nau rectangular, amb portal d'arc de mig punt, ull de bou a la façana i un campanar d'espadanya d'un sol ull, avui sense campana. L'aspecte actual respon sobretot a una reconstrucció del segle XIX, i diverses fonts coincideixen a remarcar que es tracta

d'un edifici *abandonat i malmès*, amb un estat de conservació deficient.

Històricament, la capella és esmentada *abans de 1687* i aquell any ja consta com a *capella pública*; algunes tradicions locals la relacionen amb una antiga *masia avui pràcticament desapareguda*. La seva advocació és poc habitual i li dona una personalitat pròpia dins el conjunt d'ermites d'Osor. En el marc de la Ruta d'en Serrallonga, aquesta capella reforça la idea dels *camins antics* i de la convivència constant, a la muntanya, entre *espiritualitat, duresa de vida i territori de pas*.

(33) Osor

Osor és un municipi de la comarca de la Selva, al cor de les *Guílleries*, estès al fons de la vall de la riera d'Osor i envoltat per relleus com *Sant Benet, el Coll, Sant Gregori* i el massís de *Solterra*. El nucli principal es troba a *340 metres d'altitud* i conserva encara avui el caràcter d'una *vila petita, de muntanya i*

fortament vinculada al bosc i a la riera.

La vila té un origen clarament *medieval*. La parròquia de *Sant Pere d'Osor* és documentada ja l'any *917*, i els grans *terratrèmols del segle XV* van colpejar durament el poble: moltes cases s'enderrocaren i també quedaren malmesos l'església i els ponts. Bona part de la fesomia històrica d'Osor s'entén a partir d'aquesta destrucció i de la reconstrucció posterior.

*Entre els elements més destacats del nucli sobresurt el **Pont Vell**, d'una sola i ampla arcada sobre la riera, que enllaça els dos sectors del poble i s'ha convertit en una de les seves imatges més recognoscibles. També destaca l'**església de Sant Pere**, d'origen romànic però profundament transformada al final del segle XVIII, i una **torre de defensa bastida el 1439**, testimoni del passat senyorial i estratègic de la vall.*

*Osor també ha estat un poble marcat per l'**aprofitament forestal** i per la **mineria**. Les **Mines d'Osor**, situades a uns quatre quilòmetres de la vila, van tenir una gran importància econòmica fins al seu **tancament l'any 1980**. Avui, en canvi, el municipi troba bona part del seu atractiu en el **paísatge, el patrimoni i l'ambient de poble recollit i autèntic**, amb carrers, ponts i cases que conserven encara un fort regust de la **vella vall guillerenca**.*

*En una **Ruta d'en Serrallonga**, Osor és un final molt potent: **vila de vall, de pas, de camins històrics i d'eco bandoler**. Aquí la muntanya es recull i es fa poble, però sense perdre del tot aquella sensació que, a les Guílleries, **la història i la llegenda encara caminen plegades**.*

*S*opar de Bandolers
Santuari del Coll

ENTRANTS

Amanida de Temporada

Croquetes

Espàrrecs

Ous Farcits

SEGON

Botifarres variades (perol, pagès o peus de porc)

POSTRES

Xuixo o Pastís de formatge.

Torrades, Cafè, Aigua i Vi.

(Opció Vegana i Vegetariana)

*Preparació, Redacció i Fotografies.
Xavier Junquera // Francisco de Tierra
Personatge d'en Serrallonga ID 16fbb4c5-4a8e-455e-9f32-8c0bf461b102
Centre Excursionista Farners. 06/06/2026*

Inscripcions a <https://www.cefarners.cat/>

*XXIX Ruta d'en Serrallonga. Memorial Francesc Pla
26 de 26*